

IRAK
ÜLKE RAPORU
(Yaş Meyve Sebze Sektörü Açısından)

الله أكبر

ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ GENEL SEKRETERLİĞİ
ARGE ŞUBESİ

2019

İÇİNDEKİLER

1. GENEL EKONOMİK DURUM	3
2. IRAK'IN DIŞ TİCARETİ	4
3. TÜRKİYE İLE TİCARET	12
4. IRAK'IN YAŞ MEYVE SEBZE SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	16
5. İŞ ADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR	20
KAYNAKLAR	24

IRAK

1. GENEL EKONOMİK DURUM

Irak, petrole dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. 140 milyar varillik ham petrol rezervleri ile dünyada 5. sırada yer alırken, günlük yaklaşık 4,4 milyon varilin üzerinde ham petrol üretimiyle OPEC üyeleri arasında Suudi Arabistan'dan sonra 2. sırada bulunmaktadır. Ancak, 1980'lerde Irak-İran savaşı, 1990'larda Kuveyt'in işgali üzerine başlayan uluslararası askeri harekât ve 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri müdahalesinin dönüm noktalarını teşkil ettiği son 30 yılda, Irak ekonomisi oldukça istikrarsız bir yapı sergilemiştir. Çeşitli dönemlerde yürürlüğe konulan ekonomik ambargolar da Irak'ın küresel ekonomiyle bütünleşmesini güçleştirmiştir. Son olarak, 2014 yılında, DEAŞ terör örgütünün Irak topraklarının yaklaşık üçte birini işgal etmesinin ardından artan kamu harcamaları ve petrol fiyatlarındaki aşırı düşüş nedeniyle azalan kamu gelirleri Irak'ı büyük bir finansal krizin içerisine sokmuştur.

Bununla birlikte, güvenlik sorunlarındaki azalma, 2017'nin ortalarından itibaren yükselişe geçen petrol fiyatları ve terörden zarar gören bölgelerin yeniden imarı sürecinin getireceği ekonomik canlanma ile birlikte Irak'ın ekonomik görünümünün önümüzdeki dönemde 2014-2017 dönemine nazaran iyileşmesi beklenmektedir.

Irak'ta bulunan petrol arıtma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete aittir. Irak'ta hemen her bakanlığa bağlı devlet (sanayi/ticaret/inşaat) şirketleri bulunmaktadır. Devlet, ülkenin ihtiyaçlarını bu şirketler kanalıyla temin etmektedir. Bir zamanlar 200 civarında bulunan bu şirketlerin sayısı 2017 itibarıyla az sayıdaki kamu-özel ortaklığındaki firmalar da dahil olmak üzere 80 civarında bulunmaktadır.

Irak özel sektör kuruluşları, finansman ve iş tecrübesi açısından yetersizdir. Özel sektörde marketler, dokuma tezgâhları, şehir içi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgâhları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri bulunmaktadır. Hizmet sektöründe ise özel sektörün ağırlığı hissedilmektedir. Bu itibarla, Irak tüketim, ara ve yatırım mallarını büyük oranda ithal etmektedir. Türkiye, Çin ve İran, Irak'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler olarak öne çıkmakta olup, Irak pazarında Türk malı imajının ihracatta rakibimiz olan ülke mallarına göre yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Hayat Standardı ve İşsizlik

İşsizlik ciddi bir toplumsal sorundur. İşsizlik oranı (aktif işgücü içindeki) ülke genelinde %8'dir (en geniş tanımlama kapsamında ise %11'e kadar yükselmektedir).

Aktif bayan nüfus içindeki işsizlik (%13) oranı, erkeklere (%7) göre daha yüksektir.

Bu çerçevede, 15 yaş+üstü yaş grubunun yaklaşık %58'i ekonomik faaliyette bulunmamaktadır. Bu kapsamdaki bayanların gerekçesi %78'inin ev kadını olmasıdır.

Erkeklerin çalışmama gerekçeleri ise genelde, devam eden eğitim, yaşlılık ve sağlık sorunlarıdır. Bu çerçevede, Bağdat'taki işsizlik oranı ise azami %10 seviyesindedir.

En yüksek işsizlik oranına sahip şehirler; Diqar (%17), Anbar (%16) ve Diyala'dır (%14). En düşük işsizlik ise Kerkük (%2), Erbil (%4) ve Musul'dadır (%5). İşsizlik kırsal kesime göre şehirlerde daha yüksek orandadır.

Aktif bayan nüfus içindeki işsizlik en çok; diplomalı ve şehirlerde yaşayanlarda görülmektedir. Bu oran özellikle 15-24 yaş grubunda çok daha yüksektir.

2. DIŞ TİCARET

Irak petrol ihracatçısı bir ülkedir. Petrol fiyatlarının 2011-2014 döneminde 100 doların üzerinde seyretmesi, Irak'ın bu dönemde yıllık ortalama 43 milyar dolar dış ticaret fazlası vermesini sağlamıştır. Ortalama petrol fiyatlarının 2014'ün ikinci yarısından itibaren kademeli olarak 50 dolar civarına inmesi Irak'ın ihracatının hızla azalarak 55 milyar doların altına gerilemesine yol açmıştır. Irak'ın verdiği dış ticaret fazlası da büyük ölçüde düşmüştür. Irak ihracattaki kaybını telafi etmek amacıyla günlük petrol üretimini yaklaşık 1 milyon varil artırarak 4,4 milyon tona çıkarmıştır.

Irak'ın ithalat düzeyi petrol gelirlerine bağlıdır. Petrol gelirlerinin artışına paralel olarak Irak'ın ithalatı da istikrarlı bir artış izlemiştir. 2013 yılında 50 milyar dolar civarında gerçekleşen ithalat, petrol fiyatlarındaki düşüşün 2014 yılına etkisinin sınırlı kalmasıyla ithalat yükselmeye devam etmiş ve 58,6 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Petrol gelirleri büyük çapta gerileyen Irak'ın ithalatı sonraki yıllarda keskin bir biçimde düşerek 40 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.

Petrol, Irak'ın ihracatında %98 gibi çok büyük bir paya sahiptir. Siyasi istikrarsızlık, altyapı ve güvenlik sorunları nedeniyle Irak henüz sanayi alanında önemli bir gelişme gösterememiştir. Bu nedenle her türlü ihtiyaç maddesinde ithalata bağımlı durumdadır.

Petrol yağları, ilaçlar; gaz türbinleri, mücevherat, pirinç, buğday unu, mobilya, izole edilmiş teller ve kablolar, klima cihazları, otomobil, tavuk eti, telefon, görüntü alan veren cihazlar, ayçiçeği yağı, televizyon alıcı cihazları, aşı, bisküvi, demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, şeker, musluk ve vanalar, sıvı pompaları, yumurta, sigara, hijyenik havlular ve bebek bezleri Irak'ın en çok ithal ettiği ürünlerdir.

En çok Çin, Hindistan, ABD, G. Kore, Yunanistan, Hollanda, İtalya, Singapur ve Türkiye'ye ihracat yapmaktadır.

Türkiye, Çin, İran, B.A.E., Güney Kore, ABD, Hindistan, Rusya ve Almanya Irak'ın en çok ithalat yaptığı ülkelerdir.

Irak Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2010	48.895	29.395	19.500	78.290
2011	76.920	34.162	42.758	111.082
2012	95.276	50.966	44.310	146.242
2013	90.361	56.340	34.020	146.701
2014	87.072	58.638	28.434	145.710
2015	54.688	39.849	14.838	94.537
2016	49.255	40.347	8.907	89.602
2017	64.636	32.212	32.423	96.848

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

Tablo 1. Irak'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2015	2016	2017
	TOPLAM	54.687.540	49.254.779	64.635.564
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	53.107.771	46.127.135	61.464.582
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	311.641	353.157	1.447.830
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1.013.174	2.420.918	1.398.993
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	6.248	5.325	69.366
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	6.090	17.785	54.197
0804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	108.310	116.728	43.116
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	8.995	19.658	32.868
4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	8.601	9.941	13.599
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	12.567	15.511	10.739
4105	Koyun ve kuzuların dabalıkmış veya crust (ara kurutulmuş) derileri	11.216	8.784	8.507
7112	Kıymetli metallerin, kaplamalarının artık ve döküntüleri, artıkları	770	70	7.445
8431	Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte	1.465	504	5.034

	kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar			
7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	1	2.448	4.811
8430	Toprak, maden, cevher kazıma, taşıma, ayırma, seçme makinaları, kazık varyoşları, kar küreyici ve püskürtücü, vb makine	15	270	3.340
8609	Bir veya daha fazla taşıma şekline göre özel olarak yapılmış ve donatılmış konteynerler	164	1.490	3.283
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	1.780	2.558
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)	4.560	3.093	2.166
8908	Sökülecek gemiler, suda yüzen sökülecek diğer araçlar	4.040	12.026	1.931
7801	İşlenmemiş kurşun	0	46	1.915
4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabanlanmış veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	8.036	5.314	1.908
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	101	303	1.859
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	2.820	2.636	1.827
9102	Kol saatleri, cep saatleri ve diğer saatler (zaman ölçen sayaçları dahil) (91.01 pozisyonundakiler hariç)	2.368	2.310	1.706
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	1.925	2.800	1.628
5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	673	656	1.438
2007	Reçel, jöle, marmelat, meyve püresi ve pastaları (pişirilerek hazırlanmış)	2.065	2.338	1.267
2715	Esasını tabii asfalt, tabii bitümen, petrol bitümeni, mineral katran veya mineral katran zifti teşkil eden karışımlar	13	1.731	1.233
8503	Sadece veya esas itibarıyla 85.01 veya 85.02 pozisyonlarındaki makinalarda kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	196	0	1.093

3304	Güzellik, makyaj ve cilt bakımı için müstahzarlar (güneşlenme kremleri ve müst. dahil), manikür ve pedikür müstahzarları	4	6	1.051
1703	Şeker ekstraksiyonundan veya rafinajından elde edilen melaslar	54	116	994
7601	İşlenmemiş alüminyum	42	41.561	988
5101	Yün ve yapığı (kardesiz/taranmamış)	2.505	2.276	976
8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	1.413	170	921
1302	Bitkisel özsu ve hülâsalar, pektik maddeler, pektinatlar, pektatlar, agar-agar, bitkilerden yapışkan sıvı vb.	2.441	2.507	892
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	27	323	877
1301	Lak, tabii sakızlar, reçineler ve sakız reçineler ve yağ reçineler (pelesenkler gibi)	1.991	1.750	846
8501	Elektrik motorları ve jeneratörler [elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları hariç]	87	35	815
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	44	90	782
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	147	293	746
9701	Tamamen elle yapılmış yağlı boya, karakalem ve pastel resimler, kolajlar vb dekoratif plakalar	1.376	1.761	692

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

Tablo 2. Irak'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2015	2016	2017
	TOPLAM İTHALAT	39.849.145	40.347.498	32.212.241
9999	Başka yerde tarif edilmeyen ürünler	691.634	1.088.398	1.420.977
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)	3.106.309	3.175.167	964.017
8703	Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	1.303.151	710.704	780.378
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	710.187	681.077	682.142
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	488.301	458.030	639.752
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	280.555	189.520	621.579
1101	Buğday unu/mahlut unu	446.726	500.648	581.906
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	423.419	352.132	557.041
1006	Pirinç	660.174	520.161	512.182
8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	458.568	433.982	497.267
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	485.110	490.096	492.852
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	441.920	412.429	462.615
8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	430.661	620.323	419.560
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	502.809	508.329	408.617
0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	290.841	308.565	400.010
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	342.923	380.556	396.736
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamülleri, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç kağıdı vb	332.746	506.712	369.452
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	260.858	358.928	347.615

8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	430.533	198.965	341.079
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	542.636	174.047	325.614
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	872.180	1.011.379	313.432
6103	Erkekler ve erkek çocuklar için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	176.821	225.386	288.560
6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	275.363	268.886	288.233
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	305.555	281.496	281.361
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	1.442.394	847.554	263.705
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	292.694	308.805	259.641
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	256.385	218.007	253.007
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	400.357	460.299	250.670
8502	Elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları ve rotatif elektrik konvertörleri	289.038	223.025	247.440
8481	Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	397.311	318.633	247.437
8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	89.607	41.824	242.930
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	253.608	270.304	242.324
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	357.160	230.889	234.158
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	197.722	187.804	233.195
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar,	295.699	211.512	229.390

	kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları			
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	603.242	615.492	224.511
7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	225.566	235.941	217.261
8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	394.036	302.035	208.966
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	191.281	184.500	199.797
3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	240.136	270.645	199.290

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

Tablo 3. Irak'ın İhracatında Başlıca Ülkeler (1000 \$)

Ülkeler	2015	2016	2017
TOPLAM İHRACAT	54 687 540	49 254 779	64 635 564
Çin	12 674 630	10 663 271	13 788 755
Hindistan	11 300 277	9 974 378	11 512 011
ABD	4 568 489	6 040 799	11 151 223
G. Kore	6 264 575	5 033 139	6 372 396
Yunanistan	3 325 459	2 595 791	3 552 544
Hollanda	1 863 218	1 912 093	3 311 777
İtalya	3 732 995	3 257 815	3 185 567
Singapur	991 525	487 236	1 646 647
Türkiye	296 505	836 298	1 527 573
İspanya	1 293 117	1 376 450	1 434 061
Tayvan	1 359 214	928 174	1 224 582
Almanya	498 972	646 191	1 079 339
Japonya	997 101	1 086 003	1 009 567
Mısır	699 351	520 937	677 102
Sırbistan	1	177 234	483 873

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

Tablo 4. Irak'ın İthalatında Başlıca Ülkeler (1000 \$)

Ülkeler	2015	2016	2017
TOPLAM İTHALAT	39 849 145	40 347 498	32 212 241
Türkiye	8 550 947	7 636 670	9 056 661
Çin	7 909 229	7 547 858	8 348 527
İran	veri yok	6 131 482	veri yok
B.A.E.	6 772 238	5 364 000	veri yok
G. Kore	1 427 944	1 438 370	1 462 088
ABD	1 971 479	1 266 381	1 197 590
Hindistan	1 135 283	973 693	966 831
Rusya	447 601	916 810	1 402 611
Almanya	1 119 099	808 364	773 369
Umman	461 775	759 130	121 040
İtalya	1 013 530	685 194	641 599
Ürdün	749 534	497 560	541 981
Brezilya	306 583	455 499	810 749
S. Arabistan	465 630	402 183	502 537
Hollanda	321 313	396 014	482 174

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

3. TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye ile Irak arasında derin ticari ve ekonomik ilişkiler mevcuttur. 2011 yılında ihracat pazarlarımız arasında Almanya'nın ardında ikinci sıraya yükselmiş ve 2011-2014 döneminde ikinci sıradaki yerini korumuştur. Irak'a gerçekleştirilen ihracat 2013 yılında yaklaşık 12 milyar dolarla en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

DEAŞ'ın Haziran 2014'te Musul'u ele geçirmesine kadar olan süreçte, Ocak-Mayıs döneminde, Irak'a olan ihracatımız %11,5 artmıştır. Bu dönemde ihracatımız tüm aylarda bir önceki yılın aynı ayına göre artış göstermiştir. Musul'un DEAŞ tarafından ele geçirilmesinden sonra, Irak'ta ortaya çıkan siyasi ve askeri kriz nedeniyle ihracatımız azalmaya başlamıştır. Olayların başladığı Haziran ayından Aralık ayına kadar olan dönemde tüm aylarda bir önceki yılın aynı ayına göre azalmalar gerçekleşmiş olup Haziran-Aralık dönemindeki toplam azalış %24,4 olarak gerçekleşmiştir. Böylece 2014 yılında Türkiye'nin Irak'a ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık % 8,9 oranında azalarak 10,9 milyar dolara gerilemiştir.

2015 ve 2016 yıllarında gerilemeye devam eden Irak'a ihracatımız 2017 yılında 9 milyar doları aşmıştır. Irak, ihracat pazarlarımız arasında %5,8 payla 4. sırada yer almıştır.

Tablo 5. Türkiye-Irak Dış Ticaret Değerleri (Milyon dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2008	3.917	133	4.050	3.784
2009	5.123	120	5.243	5.003
2010	6.036	153	6.189	5.883
2011	8.310	86	8.396	8.224
2012	10.830	149	10.979	10.681
2013	11.958	146	12.104	11.812
2014	10.896	268	11.164	10.628
2015	8.558	297	8.855	8.261
2016	7.640	836	8.477	6.804
2017	9.057	1.528	10.584	7.529
2017 (Ocak-Ekim)	7.660	1.487	9.147	6.173
2018 (Ocak-Ekim)	6.789	1.325	8.114	5.464

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

2017 yılında Türkiye'nin Irak'a ihraç ettiği belli başlı ürünler; mücevherat, altın, buğday unu, tavuk eti, yumurta, bisküvi, mobilya, ayçiçeği yağı, hijyenik havlu ve bebek bezleri, demir-çelik boru ve profil, demir-çelik çubuklar, izole kablo ve teller, demir-çelikten inşaat ve aksamı, hazır giyim ürünleri, margarin, dokunmuş halı, turuncgiller, salça, çikolatalı mamuller, plastik ambalaj malzemeleri, hazır giyim, plastik boru, kuru baklagiller, deterjan, kağıt ambalaj malzemeleridir.

Türkiye Irak'tan en çok altın, petrol yağı kalıntıları, hurda plastik ve kağıt ile sığır derisi ithal etmektedir.

Tablo 6. Türkiye'nin Irak'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	GTİP Tanımı	2015	2016	2017
	TOPLAM İHRACAT	8.550.947	7.636.670	9.056.661
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	462.802	547.010	958.817
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	197	49.553	621.578
1101	Buğday unu/mahlut unu	444.150	492.557	579.376
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	272.174	230.366	323.306
0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	194.411	232.789	314.187
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamüller, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç kağıdı vb	263.261	299.596	300.040
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	302.278	301.567	288.361
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	430.780	370.876	252.054
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	184.573	190.648	190.840
7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	164.083	157.856	189.246
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	223.898	137.261	150.658
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	157.827	88.669	144.520
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	178.010	205.448	139.045
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	111.171	107.221	121.656
3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	99.330	80.666	102.499
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	273.707	141.304	97.723
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	193.447	126.702	89.768
2002	Domates (sirke/asetik asitten başka usullerle hazırlanmış veya konserve edilmiş)	82.844	88.012	87.306
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	147.983	70.119	86.878

3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	109.660	77.810	83.010
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	51.875	55.616	82.515
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	96.230	55.673	82.172
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	95.040	82.646	81.023
6103	Erkekler ve erkek çocuklar için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	52.190	42.946	75.950
1517	Margarin	62.091	108.149	74.944
4819	Kağıttan, kartondan, selüloz vatkadan veya selüloz lif tabakalarından kutu, mafhaza, torba vb.	41.959	58.693	71.612
3916	Plastikten monofiller, ince ve kalın çubuklar ve profiller (enine kesitinin en geniş yeri > 1mm)	67.635	57.615	71.312
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	75.405	61.007	68.052
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	56.922	66.348	64.252
7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	59.095	54.933	63.925
6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozik için küp şeklinde taşlar, granüller	80.076	70.102	63.376
1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	61.215	42.083	56.539
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	48.957	41.893	55.772
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	78.339	56.575	55.324
1103	Bulgur, ırmık, topak halinde hububat ve pelletler	26.730	42.423	54.120
2309	Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	34.096	33.778	50.861
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	39.116	40.160	50.624
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kaplanmış olanlar)	32.394	33.099	47.404
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	44.068	33.694	46.574
6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	51.125	41.730	44.093

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

Tablo 7. Türkiye'nin Irak'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 \$)

GTİP	GTİP Tanımı	2015	2016	2017
	TOPLAM İTHALAT	296.505	836.298	1.527.573
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	212.961	768.576	1.398.993
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	5.129	15.878	51.976
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırpıntıları	8.995	19.657	32.831
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	12.565	14.855	10.734
4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	351	4.311	9.866
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	448	577	1.952
7801	İşlenmemiş kurşun	0	46	1.915
5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	673	451	1.438
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	534	301	1.299
2715	Esasını tabii asfalt, tabii bitümen, petrol bitümeni, mineral katran veya mineral katran zifti teşkil eden karışımlar	0	1.514	1.233
7601	İşlenmemiş alüminyum	42	0	988
3304	Güzellik, makyaj ve cilt bakımı için müstahzarlar (güneşlenme kremleri ve müst. dahil), manikür ve pedikür müstahzarları	0	4	962
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	0	0	877
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	28	15	778
4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalıkmış veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	3.854	2.190	647
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	7	608

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

4. IRAK'IN YAŞ MEYVE SEBZE SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo 8. Türkiye'nin Irak'a Yaş Meyve Sebze İhracatı

	2017	2018	DEĞİŞİM
ÜRÜN GRUBU	FOB USD	FOB USD	FOB USD
PORTAKAL	47.603.029	53.445.786	12%
MANDARİN	55.718.951	42.608.032	-24%
LİMON	33.073.945	40.354.570	22%
ELMA	23.539.269	17.733.953	-25%
DOMATES	25.746.832	16.746.703	-35%
NAR	11.140.089	13.849.255	24%
PATATES	9.228.628	13.622.731	48%
ERİK	7.984.722	9.510.088	19%
KAYISI	6.244.096	7.430.708	19%
ŞEFTALİ	4.650.050	5.633.557	21%
SOĞAN.ŞALOT	9.265.444	4.744.006	-49%
KİRAZ.VİŞNE	3.439.786	3.834.617	11%
GREYFURT	1.511.172	2.596.556	72%
ARMUT	4.346.777	2.297.549	-47%
ÜZÜM	2.501.632	1.783.973	-29%
HAVUÇ.TURP	2.124.837	1.416.043	-33%
ÇİLEK	1.755.413	1.366.960	-22%
KARPUZ	188.965	1.169.206	519%
BİBER	299.309	435.211	45%
AYVA	573.427	362.510	-37%
LAHANA	520.670	244.214	-53%
PATLICAN	450.821	200.925	-55%
DİĞER BAKLAGİLLER	234.471	130.614	-44%
DİĞER TAZE MEYVELER	115.775	98.429	-15%
MARUL.HİNDİBA	533.168	91.456	-83%
HURMA	9.124	68.335	649%
İNCİR	51.646	62.787	22%
DİĞER SEBZELER	83.834	54.620	-35%
HIYAR.KORNIŞON	149.956	33.272	-78%
ÇAY	508.886	29.601	-94%
KARNABAHAAR	217.458	27.218	-87%
KABAK	182.601	18.271	-90%
KAVUN	9.405	11.912	27%
SARMISAK	1.428	9.203	544%
MUZ	0	3.149	
DİĞER TURUNÇGİLLER	0	2.280	
FASULYE	28.814	1.961	-93%
BEZELYE	439.320	1.216	-100%
KESTANE	0	23	
ISPANAK	948	0	-100%
MANTAR	107	0	-100%
PIRASA	57	0	-100%
GENEL TOPLAM	254.474.861	242.031.499	-5%

Kaynak: Uludağ İhracatçı Birlikleri (<http://www.uib.org.tr>)

2017 yılında Türkiye Yaş Meyve Sebze Sektörünün Irak'a ihracatı 254,4 milyon dolar, 2018 yılında 242 milyon dolar, olarak gerçekleşmiştir. Irak, sektörün 2018 yılında en çok ihracat yaptığı 2. pazardır.

Tablo 9. UYMSİB'nin Irak'a Yaş Meyve Sebze İhracatı

	2017	2018	DEĞİŞİM
ÜRÜN GRUBU	FOB USD	FOB USD	FOB USD
PATATES	11.210	700.000	6.145%
MANDARİN	0	370.689	
SİYAH ZEYTİN	383.776	343.282	-11%
YEŞİL ZEYTİN	59.366	67.835	14%
ARMUT	3.078	58.897	1.813%
NAR	33.812	25.800	-24%
ERİK	11.201	4.360	-61%
KURU KAYISI	0	3.122	
İNCİR	0	591	
LİMON	10.050	0	-100%
PORTAKAL	7.945	0	-100%
UÇUCU YAĞLAR.KOZMETİKLER	682	0	-100%
AYVA	2.295	0	-100%
DİĞER TAZE MEYVELER	592	0	-100%
ELMA	187.647	0	-100%
KAYISI	53.704	0	-100%
KİRAZ.VİŞNE	21.678	0	-100%
ŞEFTALİ	10.134	0	-100%
ÜZÜM	5.123	0	-100%
DOMATES	18.655	0	-100%
SOĞAN.ŞALOT	7.438	0	-100%
GENEL TOPLAM	828.386	1.574.576	90%

Kaynak: Uludağ İhracatçı Birlikleri (<http://www.uib.org.tr>)

UYMSİB'nin **Irak'a ihracatı 2017 yılında 828 bin 386 dolar, 2018 %90 artışla 1,5 milyon dolar** olarak gerçekleşmiştir. Irak, UYMSİB 2018 yılı ihracatında değer bazında sıralamaya göre 14. sırada yer almaktadır (Tablo 9).

Tablo 10. Irak'ın Ürün Grubu Bazında Başlıca Yaş Meyve Sebze İthalatı (1000 USD) (İlk 15 Ürün)

		2015	2016	2017
GTİP	ÜRÜN AÇIKLAMASI	1000 USD	1000 USD	1000 USD
	GENEL TOPLAM	1.220.825	1.207.099	1.317.919
80810	Elma	90.913	72.996	126.619
70200	Domates (taze veya dondurulmuş)	145.025	146.402	126.073
80711	Taze Karpuz	92.642	96.081	100.945
80390	Muz (Plantain Hariç); Taze Veya Kurutulmuş	15.148	32.993	98.643
70190	Patates - Taze / Soğutulmuş. Nişasta imalinde kullanılan	126.759	68.248	87.750
80510	Portakal (Taze veya Kurutulmuş)	96.225	87.569	77.300
70700	Hıyarlar ve Kornişonlar (Taze/Dondurulmuş)	63.580	83.423	61.590
81090	Diğer meyveler (taze)	33.142	35.614	59.318
80251	Kabuklu Antepfıstığı	39.293	59.901	53.065
80521	Mandarinler (Tanjerin ve Satsumalar dahil)			42.627
80550	Limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş)	43.801	41.812	40.781
70310	Soğanlar ve şalotlar (Taze veya Kuru)	51.792	66.232	40.475
80212	Kabuklu Badem	30.758	28.432	37.350
80940	Erik ve çakal eriği	18.330	16.886	33.783
80252	Kabuksuz Antepfıstığı	27.197	21.058	28.538

Kaynak: Trademap (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre, Irak'ın 6'lı GTİP bazında Toplam Meyve Sebze Mamulleri ithalatı 2015 yılında 1,22 milyar dolar 2016 yılında 1,20 milyar dolar, 2017 yılında 1,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Irak'ın Ülke Bazında Başlıca Yaş Meyve Sebze İthalatı (1000 USD) (İlk 30 Ülke)

	2014
ÜLKELER	1000 USD
Dünya	252.182
İran, İslam Cumhuriyeti	143.866
Lübnan	24.905
Suriye Arap Cumhuriyeti	19.811
Filipinler	16.326
Mısır	16.095
Ürdün	6.917
Güney Afrika	5.221
Çin	3.799
Suudi Arabistan	1.868
Birleşik Arap Emirlikleri	1.731
Ekvador	1.691
Hindistan	1.559
Somali	1.455
Hollanda	1.433
Pakistan	1.101
Kuveyt	1.030
Amerika Birleşik Devletleri	682
Fransa	593
Orta Afrika Cumhuriyeti	322
Sri Lanka	222
Kore Cumhuriyeti	157
Sudan	143
Serbest Bölgeler	142
Guatemala	136
Belçika	124
Vietnam	106
Almanya	103
Meksika	85
Kanada	80
Diğer Avrupa Ülkeleri	73
Türkiye (42. sırada)	11

Kaynak: Trademap (www.trademap.org)

*Trademap'te Irak'a ait sadece 2014 yılı verileri yer almaktadır.

2014 yılı verilerine göre Irak'ın **Meyve Sebze Mamulleri ithalatı yaptığı ülkeler sıralamasında Türkiye 42. sırada yer almaktadır (Tablo 11).**

5. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Mezopotamya'nın tarihi bir bölgesi olan Irak, içerisinde farklı sosyal grupları, kültürleri ve dinleri barındırmıştır. Irak'taki iş kültürünü daha iyi anlayabilmek için ülkenin kültürünü, tarihini ve Iraklıların hayata bakış açılarını çok iyi değerlendirmekte fayda vardır.

Irak'ta zaman kavramı ve zamanın kullanımı, olması gereken anlamdan uzaktır. Bu durum, mesai kavramından, iş planlamasına kadar her alanda kendisi gösterdiğinden Irak'ta iş yapmak isteyen Türk firmalarınca mutlak surette göz önünde bulundurulmalıdır. Randevu zamanları, çalışma saatleri, gecikmeler, iş akışındaki yavaşlık vb. hususlar dikkate alınarak iş planlaması yapılmalı ve her zaman ihtiyatlı davranılmalıdır.

Karşılıklı saygı ve güvenin tesis edilmesi, Irak iş kültüründe hayati önem taşıyan bir konudur. Ancak iyi ilişkilerin kurulması zaman almaktadır.

İş görüşmelerinde Iraklı muhatabı zorlayıcı satış taktikleri kullanılmamalıdır. Kararlar çok yavaş bir biçimde alınmakta olduğundan bu tür bir davranış, işin sonuçlanması aşamasında ters etki yapabilmektedir.

Gönderilecek her türlü bilginin Arapçaya çevrilmesinde fayda vardır. Arapça birkaç cümle konuşabilmek de memnuniyetle karşılanmaktadır. Irak iş kültüründe kartvizit değişimi yaygın olup, kartvizitin bir yüzünün Arapça olmasında fayda vardır.

Firmalarımızın arapça bilen personel istihdam etmeleri faydalı olacaktır.

Dış ticaret firmalarının (özellikle üreticiler) web sayfası sahibi olmalarında fayda vardır.

Firmalarımızın, web sayfalarında üretim ve ürünleriyle ilgili sahip oldukları uluslararası standart belgelerini (ISO, E, CE, SGS/BV, FDA vs) ifade etmeleri imajlarına olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Firmalarımızın ilgilendikleri bölgede; "reklam" ve "acentalık verme" faaliyetlerine ağırlık vermeleri faydalı olacaktır.

Yapılacak iş görüşmelerine bir ekip olarak katılım sağlanacaksa, katılımcıların isimlerinin, ünvanlarının ve özgeçmişlerinin karşı tarafa önceden bildirilmesi faydalıdır.

Misafirlerin en iyi şekilde ağırlanması Irak'ta önemli olduğundan yapılacak bir (yemek) davete meşru bir sebep yok ise icabet etmek önem arz etmektedir.

Para Kullanımı Irak'ın para birimi DİNAR'dır. Günlük alışverişlerde kredi kartı kullanımı söz konusu değildir. Harcamalarda, Irak Dinarının yanı sıra Amerikan Doları da kullanılabilinmektedir. Serbest piyasadaki döviz bürolarında döviz bozdurma kuru yaklaşık 1 Dolar: 1,200-1,220 Dinar aralığındadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Irak'a giriş için; hizmet (Gri, Yeşil ve Diplomatik) pasaportu sahibi vatandaşlarımızın Irak'ın ülkemizdeki (Ankara, İstanbul, Gaziantep) dış temsilciliklerinden vize alması zorunludur. Normal pasaportlar içinse, Irak havaalanlarında "30 gün süreli ve tek girişli" ülkeye giriş vizesi verilmektedir.

Irak'a karayoluyla Habur/İbrahim Halil Sınır Kapısından girecek vatandaşlarımızın, girişte yerel gümrük idaresinin verdiği "giriş izni" sadece kuzey yerel bölgesi şehirlerinde (duhok, erbil, süleymaniye) dolaşım için geçerli olup, ülke vizesi değildir. Dolayısıyla İbrahim Halil (yerel) gümrük idaresinin verdiği sözkonusu giriş izni, orta ve güney Irak şehirlerinde geçerli değildir. Aksi halde, Merkezi Hükümet güvenlik birimlerince yakalanılması durumunda, hızlı bir yargılamadan sonra cezaevine gönderilmektedir.

Türkiye'deki Irak Temsilcilikleri

Irak Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği

Adres: Turan Emeksiz Sokak, No:11, Gaziosmanpaşa/ANKARA

Tel: (312) 468 7421

Faks: (312) 468 4832

E-posta: ankemb@iraqmofamail.net

Çalışma Saatleri: Pazartesi-Cuma: 09:00 – 15:00

Ticaret Ataşeliği

Adres: Rabat Sk. No:14/1, Gaziosmanpaşa/ANKARA

Tel: (312) 436 4318

Faks: (312) 436 4681

Irak Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu & Ticaret Ataşeliği

Adres: Köybaşı Caddesi No:3, Yeniköy/ İSTANBUL

Tel: (212) 299 0120

Faks: (212) 299 7442

Çalışma Saatleri: Pazartesi-Cuma: 09:00 – 15:00

Resmi Tatiller

Cuma ve Cumartesi, hafta sonu tatilidir. (özel sektör, ctesi açıktır)

Milli Bayram (14 Temmuz)

Ramazan Bayramı

Kurban Bayramı

Hz. Hüseyin'in ölüm yıldönümü

1 Ocak

1 Mayıs işçi bayramı

Çalışma günleri ve saatleri

Pazar-Perşembe, hafta içi çalışma günleridir.

Günlük kamu mesai saati 08.00-14.00'dır.

GMT'den 3 saat , (kış döneminde) Türkiye saatinden ise 1 saat ileridir.

Yerel Ölçü Birimleri

Irak'ta ölçü birimi olarak "metre" ve "kilogram" kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Irak'ın uluslararası telefon kodu, +964 tür. Telefon görüşmeleri daha çok mobil (cep) telefonlar aracılığıyla yapılmaktadır.

İklim

Bölgelere göre değişiklik arz eden bir iklimi vardır. Çoğunlukla tipik çöl iklimi hakim sürdüğü Irak'ta, soğuk ve kurak kışlar, sıcak ve bulutsuz yazlar görülmektedir. Bahar aylarında zaman zaman toz ve kum fırtınaları görülebilmektedir. Türkiye ve İran sınırı boyunca uzanan kuzeydeki dağlık bölgelerde yoğun kar yağışı görülmektedir. Bazen orta ve güney Irak'ta kış aylarında aşırı yağışlar nedeniyle sel görülebilmektedir.

Orta ve güney Irak'ta yaz döneminde 50 dereceye ulaşan aşırı sıcaklar yaşanmaktadır. Ancak Orta Irak'ta nem oranı düşüktür. Bağdat'ta en soğuk ay 4-16°C ile Ocak'tır. Yağışın en az olduğu aylar 1 mm ortalama ile Haziran-Eylül iken en iyi yağış ortalamasına sahip ay 28 mm ile Mart'tır.

Güvenlik

Orta ve Güney Irakta bulunacak vatandaşlarımızın, ülke içinde beraberlerinde mutlaka güvenilir/tanındık bir Irak vatandaşıyla dolaşmaları önemle tavsiye olunur. Pasaportları daima üstlerinde olmalı, otellere pasaport bırakılmamalıdır. İkamet edilecek otellerin şehir merkezinde güvenlik tedbirleri alınmış olmalıdır.

Mümkünse iş görüşmelerinin 09.30-14.00 saatlerinde yapılması, akşam saat 17.00 itibarıyla ikamet edilen mekanda bulunulmasında fayda vardır. Vatandaşlarımızın Irak'a gelmeden önce ülkedeki Bağdat büyükelçiliğimizin ve konsolosluklarımızın telefon numaralarını edinmeleri gerekmektedir. Musul ve Basra başkonsolosluklarımız (ve ticaret ataşeliklerimiz) geçici olarak kapalıdır.

Ülke içi seyahat sırasında güvenlik güçleri ile tartışılmaması, olumsuz bir durumun yaşanması halinde ivedilikle Büyükelçiliğimizin/Konsolosluğumuzun telefonla aranılması ve bilgi verilmesi gerektiği önemle hatırlatılır.

Orta ve Güney Irak'a seyahat etmeden önce vatandaşlarımızın Dışişleri Bakanlığımızın 2014 yılı haziran ayında yayınladığı "seyahat uyarısını" da göz önünde bulundurmasında fayda vardır.

KAYNAKLAR

1. Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)
2. Uludağ İhracatçı Birlikleri (www.uib.org.tr)
3. Trademap (www.trademap.org)

YASAL UYARI; Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.